



Rada
Európskej únie

V Bruseli 1. júla 2019
(OR. en)

10688/19

SOC 521
EMPL 402
ECOFIN 674
EDUC 332

POZNÁMKA

Od: Výbor pre zamestnanosť a Výbor pre sociálnu ochranu
Komu: Výbor stálych predstaviteľov/Rada

Predmet: Posúdenie odporúčaní pre jednotlivé krajiny (CSR) na rok 2019
a vykonávania CSR na rok 2018
= schválenie stanovísk Výboru pre zamestnanosť (EMCO) a Výboru pre
sociálnu ochranu (SPC)

Delegáciám v prílohe zasielame uvedené stanoviská na účely zasadnutia Rady EPSCO, ktoré sa uskutoční 8. júla 2019.

Horizontálne stanoviská z roku 2019 týkajúce sa európskeho semestra

Na základe poverenia Radou Výbor pre zamestnanosť (EMCO) a Výbor pre sociálnu ochranu (SPC) preskúmali realizáciu aspektov odporúčaní pre jednotlivé krajiny na rok 2018, ktoré sa týkajú trhu práce, a sociálnych aspektov. Výbory EMCO a SPC predložili Rade v júni 2019 horizontálnu poznámku s úvahami k návrhu CSR na rok 2019, ktorý vypracovala Európska komisia; niekoľko kľúčových posolstiev vyplývajúcich z mnohostranného dohľadu výborov nad reformami politik členských štátov v oblasti zamestnanosti a sociálnej politiky; a posúdenie pokroku pri dosahovaní cieľov stratégie Európa 2020. Táto poznámka dopĺňa predchádzajúci príspevok úvahami o aspektoch riadenia európskeho semestra (oddiel 1), stanoviskom sociálnych partnerov a sociálnych mimovládnych organizácií (oddiel 2) a tematickými posolstvami vyplývajúcimi z preskúmaní v rámci mnohostranného dohľadu (oddiel 3) za oba výbory.¹

Oddiel 1: Proces CSR v kontexte európskeho semestra

Európsky semester je cenným nástrojom na koordináciu, presadzovanie a monitorovanie reformného úsilia členských štátov. Posudzuje a podporuje reformy členských štátov, ako aj zloženie a kvalitu ich širšej kombinácie politických nástrojov. Balík CSR na rok 2019, ktorý Komisia predložila 5. júna, vychádza z predchádzajúcich rokov a oba výbory ho považujú za vyvážený so silným sociálnym rozmerom. Hoci ho výbory vítajú, niektoré členské štáty vyzvali na zváženie rozsahu pôsobnosti semestra z hľadiska politických oblastí, pričom zdôraznili, že v uplynulých rokoch sa jeho záber podstatne rozšíril. Európsky pilier sociálnych práv má v balíku významné postavenie a jeho zásady sú v ňom dobre zohľadnené, čo sa tiež uvítalo. Niektorí členské štáty vyzvali na väčšiu integráciu zásad piliera do odporúčaní pre jednotlivé krajiny a priebežné posudzovanie naprieč zásadami piliera sa označilo za prínosnú metódu pre ďalšiu prácu.

¹ Závěry pre jednotlivé krajiny sa predložia ako príloha.

V tomto roku sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom zvýšil celkový počet odporúčaní pre jednotlivé krajiny, čo je odzrkadlením najmä doplnenia CSR zameraných na investície a návratu Grécko do európskeho semestra po úspešnom ukončení programu finančnej pomoci. Ďalej sa posilnil sociálny rozmer a rozmer zamestnanosti a vzdelávania, čo je pozitívny vývoj. Výbory zdôrazňujú, že v súvislosti so starnutím obyvateľstva, digitalizáciou a zmenou klímy by si mal proces európskeho semestra zachovať celostný prístup a mali by sa doň začleniť politiky a reformy vo všetkých relevantných oblastiach vrátane hospodárskej, zamestnanosti, vzdelávania a odbornej prípravy a sociálneho začlenenia. Nedávno prijaté usmernenia pre politiky zamestnanosti sú v tejto súvislosti politickým a právnym základom.

Tohtoročný balík sa tiež vyznačuje väčším zosúladením medzi investíciami a reformami a súvisiacim väčším dôrazom na investície do CSR. Výbory berú na vedomie, že každému členskému štátu bolo adresované CSR týkajúce sa investícií a že aj iné CSR môžu mať investičné rozmery, najmä v oblasti zamestnanosti, sociálnej politiky a vzdelávania. Výbory berú na vedomie, že začlenenie investičného rozmeru umožní lepšie zosúladenie medzi reformným úsilím a investičnými rozhodnutiami, čím sa semester ešte viac posilní. Viacero členov vyzvalo, aby sa viac uvažovalo o prepojení medzi investičnými potrebami a štrukturálnymi fondmi EÚ. Niektorí členovia zdôraznili, že je potrebná dostatočná flexibilita, pokiaľ ide o fiškálne pravidlá a oblasti politik, ktoré sú oprávnené na financovanie investícií zo štrukturálnych fondov EÚ.

Výbory zdôrazňujú, že spôsob práce výborov EMCO a SPC v rámci semestra sa za uplynulé roky zlepšil, a poukázali na nasledujúce aspekty týkajúce sa samotného postupu a vypracúvania CSR.

Pokiaľ ide o **postup**, výbory poznamenávajú, že oneskorené predloženie CSR na rok 2019 vyvolalo obavy najmä preto, že to neumožňovalo, aby Európska rada poskytla politické schválenie balíka po jeho dostatočnom posúdení vo výboroch Rady.

Úzkou spoluprácou medzi výbormi EPSCO a ECOFIN sa zabezpečilo, že napriek oneskorenému predloženiu CSR prebehol celý postup hladko. Výbory zohrávali aj potom aktívnu úlohu pri príprave prijatia CSR v príslušných dvoch zloženiach Rady – EPSCO a ECOFIN. Spoločné zasadnutie Výboru pre hospodársku politiku, EMCO a SPC je naďalej efektívnym nástrojom na diskusiu o viacerých CSR prierezovej povahy. Poskytnutie dostatočného času na diskusie podporuje prevzatie zodpovednosti, umožňuje hlbšie a skutočné mnohostranné pochopenie a z dlhodobého hľadiska prispieva k lepšiemu vykonávaniu reforiem.

Vyjadriilo sa uznanie vysokej kvalite dokumentácie Komisie počas celého postupu semestra. Dvojstranné konzultácie Komisie s členskými štátmi o návrhoch správ sa považujú za prostriedok na to, aby sa zlepšilo porozumenie medzi členskými štátmi a Komisiou v súvislosti s hodnotením, súvisiacimi výzvami a politickým úsilím. Môžu tiež prispieť k väčšej vnútroštátnej zodpovednosti vo vzťahu k CSR, ktorá má zásadný význam pre úspešnosť európskeho semestra. Hoci sa to považuje za pozitívny znak postupu, výbory poukazujú na to, že je potrebné ešte silnejšie a skoršie zapojenie, keďže zohráva kľúčovú úlohu pri posilňovaní prevzatia zodpovednosti a dôsledku toho za úspech reforiem.

Výbory tiež poukazujú na to, že je potrebný efektívnejší spôsob, ako vyriešiť vecné pripomienky členských štátov ešte pred hlavnými zasadnutiami výborov. To by zároveň s jasným uprednostnením vlastných pripomienok členských štátov a sústredením sa na pripomienky k CSR poslúžilo tomu, aby sa rokovania sústredili na podstatné otázky.

Výbory tiež vítajú, že sa členské štáty viac vyjadrujú k CSR a odôvodneniam iných členských štátov, keďže ide o zohľadnenie spoločného záujmu a dôsledkov v rámci Európskej únie. Tieto rokovania prispievajú k ďalšiemu posilneniu spoločného chápania spoločných politických výziev a prehĺbeniu výmeny osvedčených postupov.

Proces prepájania nástrojov monitorovania výborov a ich konkrétneho využitia v rámci rokovaní o CSR sa znovu ukázali ako účinné. Nesmierne cenným zdrojom diskusií boli aj zistenia monitora výsledkov v oblasti zamestnanosti a monitora výsledkov z oblasti sociálnej ochrany. Výbory poznamenávajú, že Komisia vychádzala pri vypracúvaní CSR a podkladov s dôkazmi na rokovania o CSR vo významnej miere z mnohostranného dohľadu. Závety dohľadu, ktoré sa vypracovali počas rokovaní o CSR, často poskytli konečné riešenie určitého bodu alebo otázky, o ktorých sa rokovalo alebo diskutovalo. Činnosti dohľadu, ktoré si od Komisie aj členských štátov vyžadujú značné zdroje, znovu preukázali svoj význam v tejto fáze cyklu. Zároveň sa spomenulo, že do budúcnosti je potrebné uvažovať o tom, ako ešte zvýšiť efektívnosť prípravnej práce.

Vo všeobecnosti sa uznalo, že skutočné zapojenie sociálnych partnerov, zástupcov občianskej spoločnosti a iných relevantných zainteresovaných strán je naďalej kľúčové pre vykonávanie a účinnosť reforiem.

Pokiaľ ide o **vypracovanie** CSR, výbory poukázali na vysokú kvalitu znenia predloženého Komisiou, ktoré sa vyhýba zbytočným modifikátorom (ako napríklad „pokračovať“, „pristúpiť“, „podporiť“). V podobnom duchu výbory dodržali všeobecné pravidlo o neakceptovaní predložených pozmeňujúcich návrhov, ktoré nie sú vecné a ktoré nezohľadňujú závery preskúmaní vykonaných počas semestra. Výbory zdôrazňujú, že CSR by mali byť dostatočne jasné, pokiaľ ide o kontext, na ktorý sa odkazuje, ale trvajú na tom, že odôvodnenia by nemali slúžiť ako náhrada za CSR. Je tiež potrebné, aby odôvodnenia konzistentnejšie odrážali pokrok dosiahnutý členskými štátmi.

Výbory z hľadiska orientovaného na **budúcnosť** poznamenávajú, že v CSR by sa mala lepšie zohľadňovať politická realita reformného procesu. Vypracovanie, prerokovanie a vykonávanie reforiem si vyžaduje čas. Často sa vykonávajú v kontexte viacročných cyklov. Preto by sa mala uskutočniť diskusia o tom, ako CSR lepšie integrovať do strednodobého výhľadu a zároveň zachovať dynamiku reforiem a prepojenia na vnútroštátne politické cykly.

Oddiel 2: Názory sociálnych partnerov a zástupcov občianskej spoločnosti

Zapojenie sociálnych partnerov a konzultácia s občianskou spoločnosťou sú naďalej kľúčové pre úspešné vykonávanie politických reforiem. V kontexte mnohostranného dohľadu výborov a nového balíka CSR a ako prípravu na rokovania o samotných CSR uskutočnili oba výbory výmenu názorov s Komisiou, európskymi sociálnymi partnermi a sociálnymi mimovládnyimi organizáciami.

Tak európski sociálni partneri, ako aj sociálne mimovládne organizácie uvítali posilnenú spoluprácu s výbormi a zachovali kladné stanovisko k svojej účasti na úrovni EÚ, ale vyjadrili obavy týkajúce sa včasnosti a zmysluplnosti svojho zapojenia na vnútroštátnej úrovni a vyzvali na posilnenie spolupráce vo všetkých fázach európskeho semestra. Sociálni partneri zdôraznili význam svojho širšieho zapojenia, a to aj v súvislosti s inými témami ako zamestnanosť. Zástupcovia občianskej spoločnosti zdôraznili, že je potrebné lepšie uznať ich úlohu v rámci semestra a štruktúrovať občiansky dialóg.

Zástupcovia **zamestnávateľov**² vo všeobecnosti uvítali balík ako vyvážený. CSR sa stali relevantnejšími so zreteľom na súčasné výzvy súvisiace s digitalizáciou, starnutím obyvateľstva a dekarbonizáciou. V záujme zaistenia hospodárskej a sociálnej konvergenencie argumentovali v prospech väčšieho dôrazu na zníženie nákladov práce a riešenie otázky daňovo-odvodového zaťaženia práce. Ako kľúčový dôvod na obavy sa spomenuli zručnosti, a najmä potreba zabezpečiť správnu úroveň digitálnych zručností pracovnej sily. Nedostatky v zručnostiach a nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami zostávajú medzi najvyššími prioritami, najmä pre MSP, a zástupcovia by uvítali podrobnejšie rokovania s výborom EMCO o tejto otázke.

Organizácie zamestnávateľov tiež zdôraznili, že je potrebné, aby členské štáty v rámci širšieho úsilia o posilnenie verejných financií zmodernizovali svoje systémy sociálnych dávok a zlepšili cielenosť a nákladovú efektívnosť sociálnych investícií. Pokiaľ ide o investície, sú potrebné súkromné aj verejné. V záujme boja proti chudobe zohrávajú verejné investície kľúčovú úlohu pri poskytovaní služieb dobrej kvality. Členské štáty sa tiež vyzvali, aby sa podelili o osvedčené postupy a skúsenosti, ako najlepšie znížiť daňovo-odvodové zaťaženie práce vyvinutím metód financovania sociálnej ochrany, ktoré sú priateľské k zamestnanosti.

² BusinessEurope, SMEunited (Európska asociácia remesiel, malých a stredných podnikov) a Európske stredisko podnikov s verejnou účasťou a podnikov všeobecného hospodárskeho záujmu (CEEP).

Zástupcovia **odborových organizácií**³ zdôraznili svoje stanovisko, že hospodársky rast je krehký a podstatne nezlepšil sociálnu oblasť v Európe. V dôsledku toho je potrebné sa v rámci európskeho semestra intenzívnejšie zaoberať prístupom Európskeho piliera sociálnych práv založeným na právach, a to s cieľom vysporiadať sa s výzvami súvisiacimi s chudobou, sociálnym vylúčením, nízkymi mzdami a prístupom k sociálnej ochrane. Nedávne zlepšenia prichádzajú po rokoch krízy, ktoré sa vyznačovali obmedzenými úrovňami investícií, ktoré sa ešte nevrátili na pôvodnú úroveň. Semester by mal mať preto nový vzor pre investovanie a zámery fiškálnej politiky. Členské štáty by mali mať určitú flexibilitu, pokiaľ ide o aktiváciu verejných investícií na tvorbu kvalitných pracovných miest. V záujme toho, aby sa CSR zamerali na prísnejšie financovanie, žiada Európska konfederácia odborových zväzov (ETUC) o väčšiu flexibilitu, aby sa pilier mohol implementovať. Existuje fiškálny priestor, ktorý by členským štátom umožnil zlepšiť sociálnu situáciu. Ako dôvod na obavy sa tiež spomenulo nedostatočné vykonávanie záverov preskúmania týkajúceho sa sociálneho dialógu, ktoré uskutočnil Výbor pre zamestnanosť spolu so sociálnymi partnermi.

Zástupcovia **občianskej spoločnosti**⁴ uvítali, že sa v balíku CSR na rok 2019 venovalo viac priestoru otázkam týkajúcim sa trhu práce, vzdelávania a sociálnej politiky, ako aj integrácie Európskeho piliera sociálnych práv. Tiež uvítali, že sa uznalo, že investície musia ísť ruka v ruku s reformami. Zástupcovia poukázali na to, že hoci sa v odporúčaní venuje dostatočná pozornosť témam zamestnanosti a vzdelávania, je potrebné venovať viac pozornosti otázkam týkajúcim sa chudoby a sociálnemu vylúčeniu (najmä v prípade detí a znevýhodnených skupín), bezdomovectvu, kvalitným dostupným a udržateľným službám zdravotnej a dlhodobej starostlivosti. Zdôraznilo sa, že súčasné vhodné ekonomické podmienky sú príležitosťou na dosiahnutie sociálnej konvergenie vyššej úrovne, a že je potrebné sa naďalej silne sústrediť na reformy. Je potrebné vynaložiť väčšie úsilie pre tých, ktorí sú už v chudobe, a na vykonávanie reforiem, najmä so zreteľom na znevýhodnené skupiny. Daňový a dávkový systém môže podporiť účasť na trhu práce a znížiť nerovnosti.

³ Európska konfederácia odborových zväzov (ETUC).

⁴ Social Platform, Eurodiaconia, Európska sieť proti chudobe (EAPN) (v apríli) a Eurochild.

Oddiel 3: Horizontálne posolstvá mnohostranného dohľadu a mnohostranného preskúmania vykonávania

Mnohostranný dohľad, ktorý pozostáva z partnerského preskúmania aktuálneho stavu vykonávania CSR v rámci výborov, patrí k hlavným úlohám Výboru pre zamestnanosť (EMCO) aj Výboru pre sociálnu ochranu (SPC) v kontexte procesu európskeho semestra.

A. Horizontálne posolstvá mnohostranného dohľadu

V období od októbra 2018 do apríla 2019 uskutočnil výbor EMCO preskúmania v rámci mnohostranného dohľadu a jeden test krajiny, pričom skúmal zložky CSR týkajúce sa týchto politických tém: i. dlhodobá nezamestnanosť, ii. sociálny dialóg, iii. segmentácia trhu práce a nedeklarovaná práca, iv. účasť na trhu práce, v. aktívne politiky trhu práce a verejné služby zamestnanosti, vi. vzdelávanie, zručnosti, odborné vzdelávanie a príprava a vzdelávanie dospelých a vii. mzdy, konkurencieschopnosť a zdanenie práce.

Ako sa už uviedlo, EMCO svoje preskúmania v rámci mnohostranného dohľadu organizuje podľa jednotlivých tém. Vďaka tomu možno z každého preskúmania vypracovať závery, ktoré sa uvádzajú v tejto poznámke.

Výbor EMCO preskúmal vykonávanie **odporúčania Rady týkajúceho sa integrácie dlhodobo nezamestnaných do trhu práce** v kontexte zlepšenia situácie na trhu práce, pričom však pretrvávajú rozdiely v rámci EÚ.⁵ Členské štáty tiež prijali opatrenia na zlepšenie vykonávania odporúčania, pričom úroveň vykonávania je rôzna. Kapacita verejných služieb zamestnanosti je spoločnou výzvou a niektoré členské štáty sa tiež potýkajú so značnými regionálnymi rozdielmi vo výkonnosti týchto služieb. V niekoľkých členských štátoch je zabezpečenie vysokej miery evidencie dlhodobo nezamestnaných úzko spojené s tým, že dávky sú podmienené zaradením do evidencie verejných služieb zamestnanosti. Niektoré členské štáty zaviedli politiky zamerané na predchádzanie vyradenia z evidencie, ale mnohé ešte musia zlepšiť úsilie o kontakt s neaktívnymi osobami a vypracovať stimuly na zaradenie do evidencie.

⁵ kľúčové posolstvá sa Rade EPSCO zaslali osobitne v dokumente Rady 14409/18.

Preskúmanie potvrdilo, že pre zamestnanosť sú dôležité doplnkové služby, napríklad sociálne, zdravotnej starostlivosti, odbornej prípravy a podporné opatrenia. Vynaložilo sa úsilie na zvýšenie koordinácie medzi jednotlivými poskytovateľmi služieb, koordinácia však zostáva spoločnou výzvou. Vnútroštátne prístupy k zriadeniu jednotného kontaktného miesta sa rôznia a siahajú od úplnej integrácie služieb po pridelenie väčšej právomoci subjektom, ktoré by mali konať ako jeden. V mnohých členských štátoch existujú dohody o pracovnej integrácii, ale je potrebné vyvinúť väčšie úsilie, najmä pokiaľ ide o pravidelné preskúmanie individuálnych hodnotení. Bolo prezentované široké spektrum aktivít súvisiacich so zapojením zamestnávateľov vrátane osobitne vyčleneného personálu verejných služieb zamestnanosti a mzdových príspevkov spojených s mentorovaním na pracovisku. V niektorých členských štátoch však stále chýba strategickjší prístup k partnerstvám medzi zainteresovanými stranami. Hoci sa celkovo podstatne zvýšila kvalita a úplnosť údajov zozbieraných za podpory členských štátov na základe rámca ukazovateľov výboru EMCO, je potrebné vynaložiť väčšie úsilie, aby sa zlepšili údaje súvisiace s udržateľnosťou výsledkov pre dlhodobo nezamestnaných.

Preskúmanie týkajúce sa **sociálneho dialógu** sa zaoberalo rôznymi rozmermi zapojenia sociálnych partnerov do reforiem a politík a do európskeho semestra. Na preskúmaní sa zúčastnili vnútroštátni aj európski sociálni partneri. Hoci vo veľkej väčšine členských štátov existuje právny a inštitucionálny rámec pre sociálny dialóg, preskúmanie poukázalo na to, že zapojenie vnútroštátnych sociálnych partnerov do vypracovania a vykonávania reforiem a politík zamestnanosti a sociálnych reforiem a politík a európskeho semestra sa medzi preskúmanými členskými štátmi líši. Výbor EMCO zdôraznil význam včasného a zmysluplného zapojenia.

Výbor EMCO tiež poukázal na výzvy v súvislosti s reprezentatívnosťou sociálnych partnerov v niektorých členských štátoch a zdôraznil, že je potrebné účinne podporovať zlepšenie kapacít sociálnych partnerov.

V rámci preskúmania CSR týkajúcich sa **segmentácie trhu práce a nedeklarovanej práce** sa poznamenalo, že povaha segmentácie a nedeklarovanej práce v členských štátoch EÚ je rôznorodá a samotné štatistiky nie vždy poskytujú ucelený obraz o skutočnom stave. Segmentácia a nedeklarovaná práca môžu rôznymi spôsobmi negatívne ovplyvňovať životy ľudí (napríklad existuje prepojenie na zdravotné aspekty a aspekty ochrany zdravia pri práci či prístup k sociálnej ochrane), ako aj hospodárstvo. Členské štáty vykonali v uplynulých rokoch v týchto oblastiach viaceré reformy s cieľom podporiť dlhodobé zamestnávanie a kvalitné pracovné miesta, ale účinky týchto reforiem sa naplno prejavia až po určitom čase. Mnohé prebiehajúce reformy sú vskutku zamerané na riešenie súčasných negatívnych dôsledkov čiastočnej liberalizácie trhu práce (napr. umožnenie väčšej miery využívania dočasných pracovných zmlúv bez zmeny úpravy trvalých pracovných zmlúv) spred desiatok rokov, napríklad zmenšením rozdielov v úprave trvalých a dočasných pracovných zmlúv (vrátane aspektov zdanenia a príspevkov do systému sociálneho zabezpečenia).

Výbor EMCO poukázal na ťažkosti pri dosahovaní konsenzu o konkrétnych reformách trhu práce, ktoré sa majú uskutočniť v súčasnej politickej atmosfére. To podčiarkuje dôležitú úlohu, ktorú môžu zohrávať sociálni partneri, a význam účinného sociálneho dialógu. Ako aj v iných oblastiach, odborná príprava a zručnosti, ktoré umožňujú ľuďom lepšie využiť príležitosti na trhu práce, sú mimoriadne dôležité (a treba poznamenať, že jedným z negatívnych vplyvov segmentácie trhu je neochota zamestnávateľov investovať do zručností). Pozornosť treba venovať poskytovaniu primeraných usmernení a poradenstva uchádzačom o zamestnanie. Môže to zlepšiť kvalitu pracovných ponúk a zmenšiť nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami.

Vo všeobecnosti je naďalej dôležité pri riešení nedeklarovanej práce skombinovať odrádzanie a prevenciu (napríklad prostredníctvom činností na zvyšovanie povedomia a na zvyšovanie dôvery v inštitúcie), čo si vyžaduje zosúladenie úsilia a koordináciu medzi inštitúciami, ako sú napríklad inšpektoráty, inštitúcie sociálneho zabezpečenia, verejné služby zamestnanosti a daňové orgány. V mnohých prípadoch je potrebné, aby sa zmenil kultúrny prístup a správanie, čo si vzhľadom na svoju podstatu vyžaduje zosúladené úsilie počas dlhšieho obdobia. Okrem toho je vzhľadom na vznikanie a rastúci význam nových foriem zamestnania v členských štátoch EÚ potrebné lepšie pochopiť ich úlohu a funkciu týchto foriem práce (vrátane práce pre platformy).

Podnikli sa viaceré kroky na posilnenie inšpektorátov práce, a to tak z hľadiska celkového počtu inšpektorov, ako aj z hľadiska zabezpečenia inteligentného a cieleného využívania zdrojov z ich strany. Členské štáty často prijímajú odvetvové alebo regionálne prístupy na riešenie najviac postihnutých oblastí. Údaje naznačujú, že tieto opatrenia prinášajú hmatateľné výsledky.

V preskúmaní výboru EMCO zameranom na **účasť na trhu práce** sa zvažovali dva rôzne aspekty: účasť jednotlivcov ako taká a zvýšenie počtu pracovných hodín jednotlivcov. V niektorých prípadoch sa zaznamenal aj regionálny rozmer účasti na trhu práce. Dostupnosť, kvalita a cenová dostupnosť starostlivosti o deti a starších ľudí môže zohrávať významnú úlohu pri účasti žien na trhu práce. Mnohé členské štáty vyvíjajú úsilie na zlepšenie poskytovania starostlivosti, pričom ESF má v mnohých krajinách zásadný význam (aj keď to vyvoláva otázky o dlhodobej udržateľnosti). Pomôcť môžu aj pružné formy organizácie dovolenky a práce.

Zároveň môže byť vhodné preskúmať daňové systémy, ktoré môžu mať vplyv najmä na účasť druhých zárobkovo činných osôb v domácnosti. Podobne môže citlivé koncipovanie príspevkových systémov ľuďom pomôcť vstúpiť na trh práce a zostať na ňom. V tejto súvislosti je osobitnou výzvou spôsob, akým sa môže vyvíjať budúcnosť práce, a tomuto je potrebné venovať neustále pozornosť. Niekoľko členských štátov podniká kroky na zlepšenie transparentnosti a informovanosti o rozdieloch v odmeňovaní žien a mužov a bude zaujímavé sledovať, či to prinesie svoje ovocie.

V prípade starších pracovníkov sa úsilie o zlepšenie účasti zameriava na obmedzenie prístupu k predčasnému odchodu do dôchodku a na zabezpečenie prístupu k odbornej príprave relevantnej pre trh práce. Pokiaľ ide o znevýhodnené skupiny, ktoré čelia viacerým prekážkam účasti na trhu práce, je potrebný viacozmerný prístup, ktorý spája sociálne služby a služby zamestnanosti. Jedným z nástrojov, ktoré môžu pomôcť riešiť zakorenenú diskrimináciu na trhu práce, je anonymný nábor pracovníkov. Hoci sa bežne argumentuje tým, že mnohé otázky týkajúce sa účasti na trhu práce určitým spôsobom súvisia s „kultúrou“, nedávne úspešné iniciatívy ukazujú, že je možné dosiahnuť dobré výsledky, i keď to určitý čas trvá.

V rámci preskúmania **aktívnych politík trhu práce (AFTP) a verejných služieb zamestnanosti (VSZ)** sa zistilo, že hoci sa situácia na trhu práce zlepšuje v celej EÚ, členské štáty čoraz častejšie čelia nedostatku zručností a niektoré skupiny nepocitujú prínosy zlepšenia. Plánovanie a realizácia AFTP sa musí realizovať v širšom kontexte doplnením a rozvíjaním opatrení v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj sociálnej politiky a služieb. Pri riešení týchto otázok sú dôležité ciele opatrenia v oblasti odbornej prípravy a prepracované spôsoby identifikácie potrieb trhu práce, pričom v tejto súvislosti môžu zohrávať dôležitú úlohu sociálni partneri. Je potrebné stanoviť spôsob merania kvality a výkonnosti inštitúcií odbornej prípravy a jasne o tom informovať všetky zainteresované strany.

Prepojenie medzi aktiváciou a dávkami je dôležité pre akceptovanie politík verejnosťou a vymedzením kritérií vyhľadávania pracovných miest sa musí zabezpečiť, aby sa cieľ tohto prepojenia splnil. S cieľom rozšíriť pracovné príležitosti a zlepšiť pripravenosť na prácu musia byť AFTP doplnené primeraným pracovným poradenstvom a usmernením. Vo všeobecnosti by sa mali AFTP priebežne monitorovať, hodnotiť a preskúmavať, aby sa zabezpečila ich účinnosť. Pokiaľ ide o VSZ, v záujme zlepšenia ich kapacity a dosahu sa zaviedli mnohé reformy, hoci mnohé z nich sa značne oneskorili. Monitorovanie realizácie týchto reforiem bude mať zásadný význam pri určovaní toho, či tieto reformy dosahujú stanovené ciele.

V rámci **preskúmania vzdelávania, zručností, odborného vzdelávania a prípravy a vzdelávania dospelých** sa mnohé z preskúmaných CSR týkali komplexnej reformy vzdelávania. Osobitná pozornosť sa venovala digitálnym zručnostiam, často v rámci širšej vládnej stratégie. Dôraz sa kládol aj na potrebu zlepšenia prihlasovania na štúdium v oblasti vedy, technológie, inžinierstva a matematiky (STEM). Pri zvažovaní krokov na zvýšenie príťažlivosti učiteľského povolania je platíba jednou (hoci dôležitou) časťou celkového obrazu. Pozornosť je potrebné venovať aj mobilite, odbornej príprave a zníženiu administratívneho zaťaženia.

Pokiaľ ide o inkluzívnosť vzdelávacích systémov, členské štáty uplatňujú rôzne prístupy. Niektoré sa zameriavajú na jazykové vzdelávanie, iné na vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve a ďalšie na zabezpečenie kvality na všetkých úrovniach. Vzhľadom na to, že viaceré členské štáty čelia podobným problémom, bude dôležité sledovať, ktoré prístupy prinášajú najlepšie výsledky. V mnohých krajinách je problémom predčasné ukončovanie školskej dochádzky. Kapacita a účinnosť systémov včasného varovania sú dôležité, ale je tiež nevyhnutné identifikovať opatrenia, ktoré by mali nasledovať po takomto varovaní. Výzvou môže byť aj nájsť najlepší spôsob zapojenia rodín do týchto opatrení. Inkluzívnosť môže výrazne závisieť aj od zručností učiteľov a ich schopnosti pracovať s menšinami a študentmi zo znevýhodneného prostredia.

Pokiaľ ide o odborné vzdelávanie a prípravu (OVP), v mnohých členských štátoch sa vynaložilo významné reformné úsilie na zlepšenie relevantnosti OVP. Často sa na tento účel využívajú finančné prostriedky EÚ, čo samo osebe samozrejme nepredstavuje problém, ale vyvoláva to otázku zabezpečenia udržateľnosti projektov. Je potrebné urobiť viac pre to, aby sa zvýšila príťažlivosť OVP a učňovskej prípravy, keďže často trpia nedostatkom študentov. Mali by sa rozšíriť možnosti učňovského vzdelávania v MSP. Kľúčom k úspešným reformám v oblasti OVP je často zapojenie sociálnych partnerov. Testuje sa niekoľko inovačných prístupov zameraných na zlepšenie poskytovania a využívania vzdelávania dospelých, ako sú napríklad osobné záznamy odbornej prípravy. Okrem vnútroštátnych stratégií často zohrávajú dôležitú úlohu pri riešení konkrétnych geografických medzier v pokrytí miestne projekty.

V rámci preskúmania **miezd, konkurencieschopnosti a zdaňovania práce** sa konštatuje, že základný rast miezd je naďalej pomalší, než sa očakávalo na základe historického vzťahu medzi rastom miezd a nezamestnanosťou. Zdá sa, že hlavnou príčinou nízkeho rastu miezd je nízka inflácia a nízky rast produktivity. Určitú úlohu však môžu zohrávať aj iné faktory vrátane mobility v rámci EÚ a rastu práce na kratší pracovný čas. Zaujímavým fenoménom v niekoľkých členských štátoch je dopyt po tom, aby sa do kolektívneho vyjednávania zahrnulo viac nefinančných výhod, z čoho vyplýva nižší dopyt po zvyšovaní miezd. Všetky tieto oblasti by bolo vhodné ďalej analyzovať.

Medzi politické opatrenia na riešenie nízkeho rastu miezd patria politiky minimálnej mzdy, silnejší rámec kolektívneho vyjednávania, zdaňovanie a mzdy vo verejnom sektore. Nepriame opatrenia, ktoré môžu ovplyvniť rast miezd, zahŕňajú politiky, ktoré v duchu sociálneho piliera rozširujú práva pracovníkov a ich hlas pri kolektívnom vyjednaní (napríklad prístup k sociálnemu zabezpečeniu, prenosnosť práv, geografická a profesijná mobilita pracovníkov) alebo politiky, ktoré znižujú dualitu trhu práce. Hoci úlohou členských štátov je často len zabezpečiť právny rámec, v ktorom dochádza ku kolektívnemu vyjednávaniu, mohlo by byť zaujímavé zvažiť ďalšie možné opatrenia, ktoré by povzbudili sociálnych partnerov, aby zvýšili svoju kapacitu, rozsah pôsobnosti kolektívnych zmlúv alebo aby uzavreli viac kolektívnych zmlúv pre odvetvia alebo pracovníkov, na ktorých sa v súčasnosti tieto zmluvy nevzťahujú. Aktívne politiky trhu práce (APTP) majú naďalej potenciál zvýšiť prispôsobivosť trhov práce, zvýšiť zamestnateľnosť, zlepšiť profesijnú mobilitu a rozšíriť pracovné príležitosti pre uchádzačov o zamestnanie a ľudí, ktorí nie sú súčasťou pracovnej sily. V prípade zvyšovania miezd je často potrebné brať do úvahy otázku kúpnej sily, pretože tá môže napriek tomu klesať (napríklad z dôvodu nákladov na bývanie). Niektoré členské štáty zvažujú ďalšie opatrenia, ktoré majú vplyv na mzdy, napríklad opatrenia, ktoré nepriamo zvyšujú produktivitu a rast podnecovaním výskumu a vývoja a investovaním do ľudského kapitálu (vzdelávanie, zručnosti a celoživotné vzdelávanie).

B. Posolstvá z mnohostranných preskúmaní vykonávania, ktoré uskutočnil Výbor pre sociálnu ochranu

V marci 2019 Výbor pre sociálnu ochranu preskúmal vykonávanie 38 odporúčaní v oblastiach, ktoré patria do jeho právomoci: i) sociálna ochrana a sociálne začlenenie; ii) dôchodky; iii) zdravotná starostlivosť; a iv) dlhodobá starostlivosť. Otázky týkajúce sa zdravia sa skúmali spoločne so zástupcami pracovnej skupiny Rady pre verejné zdravie na úrovni vysokých úradníkov. Tieto preskúmania boli zorganizované tematicky, čo umožnilo vyvodiť v rámci každej tematickej oblasti horizontálne závery.

Reformy v oblasti sociálneho začlenenia a sociálnej ochrany

Pokračujúci rast európskeho hospodárstva v posledných rokoch priniesol zlepšenie podmienok na trhu práce a zvýšenie príjmov domácností. To viedlo k zníženiu počtu ľudí, ktorí sú ohrození chudobou alebo sociálnym vylúčením, na nižšiu úroveň ako pred krízou⁶. Napriek tomuto pozitívnemu vývoju stále pretrvávajú obavy, pokiaľ ide o inkluzívnosť oživenia, pretože pretrvávajú veľké nerovnosti a osobám v zraniteľných situáciách hrozí, že zostanú pozadu. Pri riešení týchto výziev majú aj naďalej zásadný význam dobre navrhnuté systémy sociálnej ochrany, ktoré investujú do aktívnej účasti ľudí na živote spoločnosti a na hospodárskej činnosti a ktoré zabezpečujú ochranu pred rizikami počas celého života.

Výbor pre sociálnu ochranu v rámci svojich mnohostranných preskúmaní vykonávaní z roku 2019 preskúmal pokrok dosiahnutý v súvislosti s jedenástimi odporúčaniami v oblasti sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia. V súlade s predchádzajúcimi rokmi sa väčšina odporúčaní pre jednotlivé krajiny v tejto tematickej oblasti naďalej intenzívne zameriava na aktívne začlenenie, najmä na zlepšenie pokrytia a primeranosti sociálnych dávok a na zníženie regionálnych rozdielov a fragmentácie systémov podpory príjmov. Ďalšie odporúčania vydané členským štátom obsahovali výzvu na riešenie nedostatkov v oblasti sociálnej ochrany ľudí pracujúcich na základe neštandardných zmlúv; na zlepšenie koncepcie daňovo-dávkových systémov a zloženia sociálnych výdavkov; ako aj na poskytovanie vysokokvalitných služieb (starostlivosť o deti a bývanie).

Mnohostranné preskúmania, ktoré uskutočnil Výbor pre sociálnu ochranu, ukázali, že členské štáty naďalej vynakladajú úsilie na riešenie zistených problémov, ale zdá sa, že realizácia reforiem sa spomalila. Výbor konkrétne usúdil, že za posledný rok bol pokrok obmedzený v takmer dvoch tretinách hodnotených členských štátov. Na porovnanie, podľa záverov z predchádzajúceho roka sa obmedzený pokrok dosahoval pri približne jednej tretine hodnotených odporúčaní, pričom pri ostatných sa dosahoval určitý alebo podstatný pokrok. V prípade niektorých členských štátov sa vykonávanie reforiem oneskorilo z dôvodu potreby dosiahnuť strednodobý rozpočtový cieľ a splniť požiadavky na dosiahnutie súladu s ustanoveniami Paktu stability a rastu.

⁶ 22,4 % obyvateľstva EÚ v roku 2017.

Vzhľadom na tieto výsledky a neistotu v súvislosti s budúcim hospodárskym výhľadom Výbor pre sociálnu ochranu zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné, aby členské štáty obnovili a zrýchlili svoje reformné úsilie. Sociálne začlenenie, investície a ochrana v súlade s príslušnými zásadami, ktoré sú stanovené v Európskom pilieri sociálnych práv a ktoré vychádzajú z prístupu aktívneho začleňovania, by mali aj naďalej usmerňovať reformy členských štátov.

Reformy v oblasti dôchodkov

Dôchodky sú vzhľadom na ich rozpočtovú váhu a veľký sociálny význam jedným z najdôležitejších prvkov programov reforiem členských štátov už od začiatku európskeho semestra. V poslednom desaťročí sa dôchodkové reformy zameriavali na prispôsobenie dôchodkových systémov meniacej sa demografii a na zabezpečenie finančnej udržateľnosti dôchodkových systémov. V poslednom čase sa do popredia dostali problémy s primeranosťou, ale v odporúčaní na rok 2018 sa kladol stále veľký dôraz na dôchodkové reformy súvisiace s udržateľnosťou.

Výbor pre sociálnu ochranu preskúmal plnenie trinástich odporúčaní v oblasti dôchodkov, z ktorých väčšina zahŕňala viacero aspektov dôchodkových systémov. Deväť odporúčaní poukázalo na udržateľnosť dôchodkov a päť na ich primeranosť alebo spravodlivosť. Tri členské štáty boli vyzvané, aby zjednotili pravidlá pre rôzne skupiny obyvateľstva; v ďalších odporúčaní sa zdôraznil dlhší pracovný život alebo poskytovanie doplnkových dôchodkov.

Z mnohostranných preskúmaní vykonávania odporúčaní pre jednotlivé krajiny na rok 2018 vyplynulo, že niekoľko krajín už zaviedlo a naďalej vykonáva opatrenia na riešenie výziev v oblasti udržateľnosti svojich dôchodkových systémov. Tieto opatrenia zahŕňajú vyšší vek odchodu do dôchodku, prísnejšie podmienky oprávnenosti a obmedzenia možností predčasného odchodu do dôchodku. Niektoré členské štáty podnikli kroky na prehodnotenie mechanizmov výpočtu dôchodkov alebo na rozšírenie motivácie odložiť odchod do dôchodku. Iné krajiny informovali o opatreniach na zlepšenie primeranosti dôchodkov, ktoré zahŕňajú zvýšenie minimálnych dôchodkov, mimoriadne príplatky k nízkym dôchodkom, ako aj indexáciu. Niekoľko členských štátov začalo s významnými dôchodkovými reformami, ktoré by mali priniesť výsledky v nadchádzajúcich rokoch.

Z posúdenia, ktoré uskutočnil Výbor pre sociálnu ochranu, vyplynulo, že približne polovica hodnotených členských štátov dosiahla určitý alebo podstatný pokrok, pričom v minulo-ročnom hodnotení to bola len tretina členských štátov. Tento rok však dva členské štáty nezaznamenali pri plnení požiadaviek vyplývajúcich z príslušných odporúčaní žiaden pokrok.

Vzhľadom na toto posúdenie Výbor pre sociálnu ochranu zastáva názor, že s cieľom riešiť rastúce demografické tlaky v našich starnúcich spoločnostiach je v niektorých členských štátoch potrebné vyvinúť väčšie úsilie, pričom tie členské štáty, ktoré už reformy prijali, ich musia dôsledne vykonávať a zabrániť opätovnému zhoršeniu stavu. V programoch reforiem členských štátov by sa mal klásť väčší dôraz na otázky primeranosti. Keďže stredná dĺžka života sa zvyšuje, na získanie primeraných dôchodkov budú musieť viesť muži i ženy dlhší pracovný život. V programoch reforiem členských štátov by mali figurovať aj opatrenia na podporu dlhšej pracovnej činnosti, neskoršieho odchodu z trhu práce, ako aj rovnakých podmienok na nadobudnutie dôchodkových práv.

Reformy v oblasti zdravotnej starostlivosti

Univerzálne a udržateľné systémy zdravotnej starostlivosti s garantovaným prístupom k včasnej, vysokokvalitnej a cenovo dostupnej zdravotnej starostlivosti sú kľúčovým prvkom európskeho sociálneho modelu. Hoci sa systémy zdravotnej starostlivosti v rámci EÚ líšia, mnohé čelia rovnakým výzvam. Starnutie obyvateľstva, rastúce náklady na inovačné technológie a lieky, nedostatok alebo nerovnomerné rozmiestnenie zdravotníckych pracovníkov patria medzi faktory, ktoré vyvíjajú tlak na systémy zdravotnej starostlivosti členských štátov.

V rámci semestra 2018 dostalo odporúčania v oblasti zdravotnej starostlivosti dvanásť členských štátov. Celkovo sedem členských štátov dostalo odporúčania na zlepšenie fiškálnej udržateľnosti a nákladovej efektívnosti svojich systémov. Dva z týchto členských štátov čelili spolu so zvyškom hodnotených krajín aj výzvam v oblasti prístupnosti.

Mnohostranné preskúmania, ktoré sa uskutočnili spolu so zástupcami pracovnej skupiny Rady pre verejné zdravie na úrovni vysokých úradníkov, ukázali, že všetky hodnotené členské štáty reformujú svoje systémy zdravotnej starostlivosti s cieľom riešiť identifikované výzvy, aj keď s rôznou intenzitou. Reformné úsilie siaha od komplexných reformných balíkov (ktoré si vyžadujú dlhodobé prístupy na prijatie a vykonávanie, a preto pri nich môže dôjsť k meškaniu) po krátkodobé opatrenia (ktoré však niekedy neriešia základné problémy). Reformy zahŕňajú kroky na posilnenie poskytovania primárnej a integrovanej starostlivosti a na presmerovanie niektorých služieb zo sektora nemocničnej starostlivosti; zlepšenie a integráciu spôsobov starostlivosti o pacientov s chronickými ochoreniami, posilnenie skriningových programov a programov prevencie, stimuly pre pacientov, lekárov a lekárníkov, aby obmedzili výdavky na lieky, opatrenia na zlepšenie prístupu pre najzraniteľnejších, napríklad k určitým liekom a možnostiam liečby; úsilie o propagáciu zdravšieho životného štýlu (okrem iného aj medzi mladšími ľuďmi), ako aj opatrenia na riešenie nedostatku personálu, nízkych plátov a nerovnomerného územného rozmiestnenia zdravotníckeho personálu v niektorých členských štátoch.

Zdá sa, že napriek úsiliu členských štátov sa pokrok v reforme systémov zdravotnej starostlivosti od júna 2018 spomalil. V posúdení, ktoré v tomto roku uskutočnil Výbor pre sociálnu ochranu, sa uvádza, že približne polovica hodnotených krajín dosiahla určitý alebo podstatný pokrok pri riešení zistených problémov, zatiaľ čo v prípade druhej polovice sa dosiahol len obmedzený pokrok. Na porovnanie minulý rok dosiahla určitý alebo podstatný pokrok veľká väčšina hodnotených členských štátov. Výbor zdôrazňuje, že je potrebné pokračovať v začatých reformách, urýchliť ich a prehĺbiť, najmä pokiaľ ide o účinnosť a efektívnosť systémov zdravotnej starostlivosti. Na zvýšenie udržateľnosti bez ohrozenia kvality a prístupu k službám sú potrebné primerané preventívne opatrenia. Taktiež je potrebné vynaložiť viac úsilia na integráciu rôznych služieb zdravotnej starostlivosti a na lepšiu koordináciu medzi zdravotníckymi a sociálnymi službami.

Reformy v oblasti dlhodobej starostlivosti

Tri členské štáty dostali v roku 2018 odporúčania týkajúce sa otázok dlhodobej starostlivosti s celkovým zameraním na zlepšenie nákladovej efektívnosti, ale aj na riešenie fragmentácie a riadenia služieb. Oznamované opatrenia zahŕňajú testovanie nových riešení zameraných na integrované poskytovanie dlhodobej starostlivosti v domácom prostredí, na zjednodušenie starostlivosti o ľudí s chronickými chorobami, ako aj na zavedenie jednotných mechanizmov posudzovania potrieb pacientov v oblasti starostlivosti.

Pretrvávajú obavy v súvislosti s poskytovaním služieb formálnej dlhodobej starostlivosti na uspokojenie rastúcich potrieb, ktoré vyplývajú zo starnutia obyvateľstva v celej Európe. Výbor pre sociálnu ochranu uznáva, že vzhľadom na tlak na udržateľnosť a fungovanie systémov dlhodobej starostlivosti je potrebný čoraz aktívnejší politický prístup, ktorého cieľom je posilniť prevenciu a zároveň podporiť účinné a nákladovo efektívne poskytovanie starostlivosti bez toho, aby bola ohrozená jej kvalita a prístupnosť a podmienky pre nezávislý život.
